

П.М. Карась, проф., канд. екон. наук, Л.О. Гришина, доц., канд. екон. наук,
Н.В. Приходько, доц., канд. екон. наук

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівної галузі

В статті розглянуто науково-практичні аспекти управління фінансовою діяльністю машинобудівних підприємств Миколаївської області. Визначенні основні проблеми незадовільного стану цієї важливої галузі та можливі шляхи її вирішення

фінансові ресурси, машинобудування, управління, джерела фінансових ресурсів, фінансова стабілізація

Постановка проблеми. Фінансові ресурси підприємств є одним із найважливіших для забезпечення їх діяльності видом ресурсів. Здатність фінансових ресурсів трансформуватись у матеріальні, інтелектуальні, технічні, інноваційні та інші види ресурсів обумовлює їх вагомість у фінансово-господарській роботі кожного промислового підприємства.

Реалії як економіки України, так і зокрема, її машинобудівної галузі, свідчать, що нестача фінансових ресурсів негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей і також зменшує можливості фінансування подальшого розвитку підприємств. Особливої уваги заслуговують проблеми фінансування машинобудівних підприємств, у яких, на відміну від орієнтованих на споживчі ринки, виробничий цикл триваліший за термінами і вимагає більших обсягів інвестицій та фінансування. За цих обставин важливого значення набуває управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики організації управління фінансовими ресурсами промислових підприємств зробили такі вчені, як: Александров А. М., Білик М.Д., Бланк І.О., Буряк Л.Д., Василик О.Д., Воробйов, А. П. Грицай, І. В. Даниленко А.І., Загородній А.Г., Огородник С.Я., Опарін В.М, Павлюк К.В., Поддєрьогін А.М., Романенко О.Р., Федосов В.М. та інші [2,6,7,9]. Однак, незважаючи на системні наукові розробки, проблема фінансування, зокрема, машинобудівного виробництва й надалі залишається актуальною.

Метою статті є дослідження ролі і особливостей управління фінансовими ресурсами машинобудівних підприємств у забезпеченні підвищення ефективності їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Стосовно самої категорії «фінансові ресурси», слід зазначити, що більшість вчених-економістів визначають їх як сукупність фондів грошових коштів, доходів, відрахувань або надходжень, що перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання, незалежно від форм власності. Так, у фінансово-кредитному словнику зазначається, що фінансові ресурси – це грошові кошти, які знаходяться у розпорядженні держави, підприємств і установ, і використовуються для покриття затрат і формування різних фондів та резервів.

© П.М.Карась, Л.О.Гришина, Н.В.Приходько, 2012

Управлінська діяльність – один з найважливіших факторів функціонування і розвитку підприємств в умовах ринкової економіки. Вона постійно вдосконалюється у відповідності з об'єктивними вимогами виробництва та реалізації, ускладненням

господарських зв'язків та інших параметрів виробництва. Стосовно управління фінансовими ресурсами підприємства, слід зазначити, що воно виступає як одним з ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства так і являється важливим фактором забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства. Управління фінансовими ресурсами підприємства спрямоване на оптимізацію його фінансового механізму, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного "балансування". Отже, на рівні підприємства управління фінансовими ресурсами повинне розглядатися як адаптивний механізм з допомогою якого воно постійно перебудовується в процесі пошуку найбільш ефективних зв'язків з навколишнім економічним середовищем.

Машинобудівний комплекс вирізняється серед інших галузей високою наукоємністю та ресурсоємністю, що підвищує його значення не лише у побутовому споживанні іншими галузями промисловості, а й сприяє швидшому їх розвитку. Миколаївська область - це високорозвинений індустріальний регіон держави, який визначається потужною багатогалузевою промисловістю. У структурі промисловості Миколаєва основне місце займає машинобудування і металообробка, серед яких виділяються такі галузі, як суднобудування й енергетичне машинобудування. Промислові підприємства міста забезпечують до 50% обсягів продукції суднобудування України, понад 90% державного виробництва газових турбін, 80% глинозему – сировини для виробництва алюмінію. Поряд з цим, вагоме місце в області займає агропромисловий комплекс, обсяги виробництва якого мають також стійку тенденцію до зростання (табл.1) [8].

Таблиця 1 – Динаміка показників соціально-економічного стану Миколаївської області та галузі машинобудування

Показники	2005	2008	2009	2010
Соціально-економічний стан Миколаївської області				
Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах), усього, млн. грн.	3314	19410	20336	20989
Продукція промисловості (у фактичних цінах), млн. грн.	3129	15018	16937	18576
Продукція сільського господарства (у порівнянних цінах 2005 р.), млн. грн.	2019	3400	3408	3439
Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн..	460	4333	4022	3775
Кількість постійного населення (на кінець року), тис.осіб	1275,9	1195,1	1188,8	1182,6
Кількість найманих працівників, тис.осіб	423,5	321,5	297,0	288,1
Фінансово-економічні показники діяльності машинобудівних підприємств в Миколаївській області				
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.	2709,5	2492,6	4035,4	3375,1
у % до загального обсягу	29,7	16,6	23,8	18,2
Продовження таблиці 1				
Інвестиції в основний капітал, тис. грн.	13268	12781	10006	10378
у % до загального обсягу інвестицій в промисловість	9	6	7	9
у % до попереднього року	9,5 97,8	8,1 81,0	6,1 70,6	6,5 92,6

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування(прибуток), млн. грн.	59002	87231	59111	78608
у % до загальної кількості підприємств	4,7	6,6	3,0	0,8
	64,1	59,7	58,3	56,3

Питома вага машинобудівної продукції в загальному обсязі обласного виробництва протягом останніх років знизилась. Причиною зниження прийнято вважати світову фінансову кризу та як наслідок, зниження обсягів господарських операцій машинобудівних підприємств проявляється у зростанні боргів, нестачі грошових засобів, зростанні простроченої кредиторської заборгованості. Зокрема, якщо в 2005 році частка реалізованої продукції машинобудування становила майже третину (29,6%) всієї реалізованої продукції Миколаївської області, то за п'ять років вона знизилась і в 2010 році становила лише 18,2% (рис2).

Розподіл обсягу реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2005 році, %

Розподіл обсягу реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2010 році, %

Рисунок 1 – Розподіл обсягу реалізованої промислової продукції за видами діяльності у Миколаївській області

Важливість фінансових ресурсів проявляється і у забезпеченні ними інноваційної діяльності. Як свідчать статистичні дані, інноваційна активність у галузі є недостатньою. Ні держава, ні іноземні інвестори протягом останніх років не виявили впливової фінансової підтримки інноваційної діяльності промислових підприємств Миколаївського регіону. Вагомим джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств (табл. 2).

Таблиця 3 - Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Миколаївської області

Роки	Загальна сума витрат млн.. грн..	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інших джерел
2005	255,5	254,7	0,1	-	0,1
2006	239,7	237,7	-	-	-
2007	240,9	221,5	0,1	-	-
2008	342,0	305,8	0,2	1,7	8,8
2009	426,3	418,1	2,7	-	-
2010	519,1	516,1	0,8	-	0,4

Таким чином, однією з найактуальніших для вітчизняних підприємств машинобудівного комплексу є проблема щодо формування й раціонального використання фінансових ресурсів, а отже – забезпечення фінансової стабілізації. Основним джерелом формування фінансових ресурсів машинобудівного підприємства повинні виступати власні кошти, а не залучені кошти, що обумовлено простотою залучення власного капіталу; високою віддачею за критерієм норми прибутку на вкладений капітал; зменшенням ризику небезпеки фінансової нестійкості й банкрутства підприємства, тощо.

На формування та використання фінансових ресурсів підприємства впливають різноманітні чинники, які доцільно поділяти на внутрішні (пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства) та зовнішні (не пов'язані відповідно). Серед важливих внутрішніх чинників слід відзначити такі, як якість організації управління фінансовими

ресурсами; рівень досконалості фінансової структури підприємства; загальна оцінка ефективності функціонування виробництва та узгодження його із фінансовим планом підприємства тощо. До зовнішніх чинників належать наступні: зміна політичного курсу влади та правового поля; рівень розвитку фінансового ринку; стан економіки в цілому, рівень інфляції; тощо.

Як свідчать реалії економіки, хоча світова фінансова криза і відкрила нові складності функціонування машинобудівної галузі, але актуальними залишаються і проблеми, отримані ще в спадок від командно-адміністративної економіки, а саме: критичне зростання зношеності основних засобів; недостатній рівень платоспроможності замовників продукції; обмежений внутрішній попит; тощо. Одною з найбільш гострих проблем залишається незадовільний фінансовий стан машинобудівних підприємств, де слід виділити такі важливі причини та передумови: нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку; недостатність обігових коштів та недосконалість механізму середньо- та довгострокового кредитування; відсутність реальних джерел фінансування, що унеможливує реконструкцію та технічне переоснащення підприємств і освоєння виробництва нової конкурентоспроможної продукції; відсутність фінансових механізмів та інструментів, що стимулюють активізацію інноваційної діяльності, тощо.

Висновки. Отже, в умовах ринкової економіки стійке економічне зростання можливо тільки при відповідному рівні конкурентоспроможності продукції, що виробляють промислові підприємства, в тому числі й машинобудівні. Вони виступають одним з провідних сегментів економіки в багатьох державах та багато в чому, визначають рівень їх економічного розвитку. Не викликає сумніву, що підвищення ефективності функціонування машинобудівних підприємств обумовлює необхідність удосконалення системи управління фінансовими ресурсами, доцільність радикальних змін у обсягах, структурі та джерелах їх формування.

На нашу думку, доцільно більше уваги приділяти управлінню фінансовими ресурсами підприємства на функціональному (тактичному) рівні, де вирішуються питання підготовки пропозицій про доцільність і розміри інвестиції в окремі сфери діяльності, про зміни в структурі оборотних засобів, потребах у залученні зовнішніх джерел фінансування та емісії акцій підприємства, тощо. Саме вирішення таких завдань сприятиме модернізації та технічному переоснащенню машинобудівних підприємств з використанням сучасних технологій; розширенню асортименту продукції та підвищенню її конкурентоспроможності; налагодженню виробництва високоефективних машин, приладів і апаратів; підвищенню інноваційної активності та інвестиційної привабливості цієї важливої галузі промисловості.

Список літератури

1. Ансофф И. Стратегическое управление. - М.: Экономика, 1989.
2. Бланк И. А. Стратегия и тактика управления финансами. - К.: АДЕФ-Украина, 1996.
3. Гринчук І.П. Сучасні економічні проблеми фінансування машинобудівних підприємств України / М.В. Ніколайчук, І.П. Гринчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький. – 2010. – №6. – Т.3. – С. 75 – 79.
4. Дончак Л.Г. Машинобудування в умовах глобальної кризи, особливості реформування економіки України в умовах глобальної економічної кризи. Збірник матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару від 23 квітня 2009 р. – ВІЕ ТНЕУ, 2009. –С. 218-219.
5. Лахтіонова Л.Н. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання. – К. Знання. – 2001. – 410с.
6. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи/ Під заг. Ред. Чл.- кор. НАН України Б.М. Данилишина.- Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007.-308 с.
7. Опарін В.М. Фінанси: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
8. Паргин Г.О., Завгородній А.Г. Фінанси підприємств: Навч. Посібник.-2-ге вид., випр. І доп.-К.:Знання, 2006.-379 с.
9. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2010 рік / ред. П.Ф.Зацаринський.- Миколаїв:Головне управління статистики у Миколаївській області, 2011.-639с.
10. Фінанси підприємств: Підручник/ А.М.Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д.Буряк та ін.; Кер. Кол.Авт. І

наук. Ред. Проф.. Поддєрьогін А.М.- 5-те вид., перероб. Та допов.-К.: КНЕУ, 2004-546с.

П. Карась, Л. Гришина, Н. Приходько

Особенности управления финансовыми ресурсами предприятий машиностроительной отрасли

В статье рассмотрены научно-практические аспекты управления финансовой деятельностью машиностроительных предприятий Николаевской области. Определены основные проблемы неудовлетворительного состояния этой важной отрасли и возможные пути ее решения.

P. Karas, L. Grishinas, N. Prihodko

Features of management of enterprises of machine-building industry financial resources

The article deals with scientific and practical aspects of financial management of engineering enterprises Mykolaiv region. Determination of the main problems of the poor condition of this important industry, and possible ways to solve it.

Одержано 4.10.12